

YUNUS EMRE TÜRKÇE ÖĞRETİMİ SETİ'NDE YER ALAN METİNLERİN TÜR, TEMA VE ÖZGÜNLÜK AÇISINDAN İNCELENMESİ*

Nilüfer SERİN**

Emine Damla TURAN***

Öz

Yabancı dil öğretiminde temel kaynak olarak ders kitaplarının kullanılması, kitaplarda yer verilen metinlerin seçimini önemli kılmaktadır. Avrupa Ortak Dil Çerçevesi'nde de yabancı dil öğretiminde metinlerin önemine dikkat çekilmekte, metinlerin sadece okuma becerisinin değil aynı zamanda konuşma ve yazma becerisinin de gelişmesine yardımcı olmasından ötürü öğrencilerin fazla sayıda metinle karşılaşması gerektiği üzerinde durulmaktadır. Bunun dışında dil öğrenenlerin söz varlığının gelişmesine, öğrendikleri dilin taşıdığı kültürü tanımalarına, hedef dilin konuşulduğu ülke/ülkeler hakkında bilgi edinmelerine de katkı sağlamaktadır. Bu hususta etkili ve verimli bir yabancı dil dersi için ders kitaplarına seçilecek metinlerin de öğrencilerin seviyesine, dersin hedef ve amaçlarına uygun olması gerekmektedir. Muhakkak ki edebî türler, metnin özgünlüğü ve teması ders kitaplarında yer alan metinlerin seçiminde göz önünde bulundurulacak önemli kıstaslardandır.

Bu bağlamda, bu çalışmada yabancı dil olarak Türkçe öğretilen merkezler tarafından gerek yurt içinde gerekse yurt dışında sıklıkla tercih edilen Yunus Emre Türkçe Öğretim Seti'nde yer alan metinler nitel araştırmaya hizmet edebilecek şekilde doküman analizi tekniğiyle tür, tema ve özgünlük bakımından incelenmiş, elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Böylece bu sette yer alan metinlerin hangi edebî tür ve temalar üzerinde yoğunlaştığı, hangi seviyede hangi edebî türe ağırlık verildiği, özgün metin kullanımına ne ölçüde yer verildiği ve kitaplarda bulunan metinlerin Avrupa Ortak Dil Çerçevesi'nde yer verilen metinsel ölçütlere uygunluğu tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Yunus Emre Türkçe Öğretim Seti, metin, tür, tema, özgünlük.

* Bu çalışma, 24-26 Nisan 2015 tarihleri arasında Belçika Gent'te "1. Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Kongresi"nde "Yunus Emre Türkçe Öğretimi Seti'nde Yer Alan Metinlerin Tür, Tema ve Özgünlük Açısından İncelenmesi" başlığıyla tarafımızdan bildiri olarak sunulmuş, daha sonra genişletilerek makale hâline getirilmiştir.

** Arş. Gör.; Atatürk Üniversitesi, KKEF., Türkçe Eğitimi Bölümü, niluferserin@gmail.com.

*** Arş. Gör.; Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, e_damila@hotmail.com.

**INVESTIGATION ACCORDING TO THE TEXT OF THE TYPE,
THEMES AND ORIGINALITY IN YUNUS EMRE TURKISH
TEACHING BOOKS**

Abstract

The use of textbooks as the primary source of foreign language teaching makes the selection of texts included in books important. The Common European Framework of Reference for Languages also draws attention to the importance of texts in foreign language teaching and emphasizes that students should meet with a large number of texts. Because texts help develop not only reading skills but also speaking and writing skills. They also contribute to the vocabulary development of language learners and the recognition of the culture of the learned language as well as the acquisition of knowledge about the country/countries where the target language is spoken. Thus, for an efficient and effective foreign language course, the texts to be selected in textbooks need to comply with students' level as well as with course goals and objectives. Literary genres, text authenticity and text theme are certainly the important criteria to be considered in the selection of texts included in textbooks.

The present study thus examined the genre, theme and originality of texts included in Yunus Emre Turkish Teaching Books which are often preferred by centers teaching Turkish as a foreign language, both in Turkey and abroad. To this end, the study used a document analysis method in a manner to contribute to the qualitative research. Data collected was analyzed using content analysis. As a result, the study tried to answer the following questions: What literary genres and themes do the texts in the said course book focus on? What literary genre do these texts concentrate on depending on the level? To what extent are original texts included in the book depending on the level? Do these texts comply with the textual parameters as described by the Common European Framework of Reference for Languages?

Keywords: Yunus Emre Turkish Teaching Books, type, theme, originality.

Giriş

Yabancılara Türkçe öğretiminde en önemli hususlardan biri yabancılara Türkçe öğretilen kurumlar tarafından kullanılan dil düzeylerine göre hazırlanmış ders kitaplarıdır. “Ders kitapları, öğretim programlarındaki derslerin içeriğine ilişkin bilgileri öğrencilerin kullanımına sunan, onlara pekiştirme, sınava hazırlanma ve kendi öğrenme hızlarına bağlı olarak uygun çalışma olanağı sağlayan bir öğretim aracıdır” (Toprak, 1993).

Ders kitaplarının kullanılmasının farklı nedenleri vardır. Birinci neden, öğretimin düzenli bir biçimde sürdürülmesidir. Ders kitapları, eğitim programına uygun olarak hazırlanır. Eğitim programındaki amaçlar, içerik, etkinlikler ve değerlendirme özelliklerine uygun bilgiler, ders kitabında sırayla yer alır. İkinci neden ise bir öğretim aracı olarak kitabın kullanılmasıdır. Pek çok öğretmenin ders kitabı seçmesinin üçüncü nedeni, ders kitabının kullanışlı olmasıdır (Şahin ve Yıldırım, 1999: 47).

Öğretim programlarının taşıyıcısı konumundaki ders kitapları ana dili öğretiminde olduğu gibi yabancı dil öğretiminde de hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin en önemli yardımcılardan biridir. “Öğretmen açısından ders kitabı, izlenmesi öngörülen eğitim programlarının hem bir tamamlayıcısıdır, hem de sınıf içi uygulamalara kılavuzluk eden temel bir kaynaktır. Öğrenci açısından ise ders kitabı, öğrencinin öğrenme yaşantılarına kaynaklık eder ve dolayısıyla doğrudan ilişki kurduğu en temel araçtır” (Esen, 2003: 5).

Son dönemlerde yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında pek çok kitap, öğretim seti ve materyal hazırlanmıştır. Bu setlerden bazılarını şu şekilde sıralamak mümkündür: Yunus Emre Türkçe Öğretim Seti, Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti, İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı, İzmir Yabancılar İçin Türkçe Ders ve Alıştırma Kitapları, Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti, Türkçe Öğreniyoruz-Orhun, Türkçe Öğreniyoruz-Güneş, Dilset Yayınları...

Yabancılar Türkçe öğretilirken kullanılan bütün ders kitaplarında *metinlere* sıkça yer verilmektedir. “Metin, belirli bir bildirişim bağlamında bir ya da birden çok kişi tarafından sözlü ya da yazılı olarak üretilen bir dil dizgesi bütünüdür” (Günay, 2007: 44). Metinler dil öğrencisinin öğrendiği kelimeleri, dil bilgisi kurallarını bir arada görmesini sağlayan önemli materyallerdir. Bu nedenle yabancı dil öğreniminin büyük ölçüde metinler üzerinden yapıldığı söylenebilir. Öğrencilerin metinlerle karşılaşması, ana dili öğretiminde sadece sınıf ortamıyla sınırlı değilken, yabancı dil öğretiminde büyük oranda sınıf ortamı ve ders materyalleri ile sınırlıdır. Bu da yabancı dil öğretiminde kullanılan ders materyallerinin önemini artırmaktadır. Bu sebeple yabancı dil öğretimi kitaplarında yer verilen metinlerin seçiminde ana dili öğretimi kitaplarına oranla daha titiz davranılmalıdır. Dilin en iyi ve en etkili şekilde kullanıldığı metinlerin seçilmesine özen gösterilmeli, ancak bu yapılırken yabancı dil öğrencisinin önüne her türden metnin konamayacağı da göz ardı edilmemelidir. Derste kullanılacak metinlerin hedef kitlenin seviyesine ve dersin amaçlarına uygun olması, Türkçenin özelliklerini ve kültürel değerleri yansıtması, öğrencinin hayatta karşılaşılabileceği bilgileri içererek onlara gerçeğe yakın bir ortam hazırlaması gerekir. Ayrıca öğrencinin anlama ve anlatma becerilerini, söz varlığını geliştirmesi açısından da metin kullanımı önemlidir.

Dil öğretiminde farklı metin türleri de etkin bir rol oynamaktadır. Edebiyat eserlerinin biçimlerine, teknik özelliklerine ve konularına göre ayrıldığı çeşitlere *tür* denir. Türleri çok çeşitli şekillerde tasnif etmek mümkündür¹. Bazı araştırmacılar türleri alt alta yazmak yoluna

¹ Metin türleri ile ilgili farklı sınıflandırmalar için bk. Yazılış amaçları açısından metinler: öğretici, yazımsal; iletişim açısından metinler: yalın anlamlı, yabancılaştıran, örtük anlamlı; yönelikleri amaç açısından metinler; anlatı türü açısından metinler; popüler ve estetik boyutları açısından metinler. Akbayır, S. (2004). *Metin Bilgisi*. Samsun: Deniz

gitse de türler *kurgusal* ve *bilgi veren yazınsal türler* olarak sınıflanabilir. “Kurgusal yazınsal türler çeşitli türde öyküler, masallar, otobiyografiler, biyografiler, efsaneler, destanlar, mitolojiler, fabllar, romanlar, şiirler, şarkılar, fıkralar, anılar, gezi yazıları, günlükler, çeşitli türde oyunlardır (dram, güldürü, Karagöz gibi Türk halk oyunları vb.). Bilgi veren yazınsal türler ise hayat bilgisi, sosyal bilgiler, fen bilgisi gibi ders kitaplarında yer alan metinler, makaleler, eleştiri; gazete ve dergilerde yer alan haberler, mektuplar, köşe yazıları, röportajlardır” (Özmen, 2001: 18-19).

Türleri *form yazılar* (öz geçmiş, dilekçe, mektup, telgraf, rapor, karar, ilân/duyuru, tutanak, tebliğ, resmî yazılar vb.), *öğretici metinler* (makale, eleştiri, deneme, fıkra/köşe yazısı, sohbet, röportaj, gezi yazısı, anı/hatıra, günce, biyografi, didaktik yazılar vb.) ve *edebî türler* (anlatma esasına bağlı edebî metinler: destan, masal, fabl, öykü/hikâye, roman; lirik metinler: şiir; dramatik metinler: oyun) olmak üzere üç grupta değerlendirmek de mümkündür (Aktaş ve Gündüz, 2007: 126-220).

Avrupa Ortak Dil Çerçevesi’nde dil öğrencisinin hangi düzeyde, hangi metin türleri ile karşılaşabileceği gösterilmiştir. Buna göre “kitaplar, kurgu ürünü olan veya olmayan edebî dergiler; gazeteler; talimatnameler (kendin yap kitapları, yemek kitapları, vs.), ders kitapları; broşürler, prospektüsler; el ilanları; reklam malzemesi; kamu levhaları ve ilanları; süpermarket, bakkal, pazar tezgâhlarındaki levhalar; malların paketleri ve etiketleri; biletler, vs.; formlar ve anketler; sözlükler (tek dilli ve iki dilli), eşanlamlı sözlükler; ticari ve mesleki mektuplar, faksalar; kişisel mektuplar; denemeler ve alıştırılmalar; kısa notlar, raporlar ve bildirimler; notlar ve mesajlar, vs.; veritabanları (haberler, edebiyat, genel bilgi, vs.)” (AODÇ, 2001: 91) gibi türler yazılı olarak kullanılabilir genel metin türleridir.

Düzeyle göre yabancı dil öğrencilerinin karşılaşılacakları metin türleri ise şöyledir (AODÇ, 2001: 68-70; 207-208):

A1: Basit bilgilendirici metinler ve kısa basit betimlemeler (özellikle resim içerenler), çok kısa ve basit metinler, kısa, basit yazılı talimatlar (özellikle resim içerenler), günlük

Kültür Yayınları. Özyaşamöyküsel metin türü, öğretici metin türü, işsel metin türü, mektup metin türü, aylıklıkla ilgili metin türü, polemik metin türü, olağanüstü düşlemsel metin türü, destansı metin türü, romanesk metin türü, ağıltısal metin türü, gülmece metin türü, dramatik metin türü. Günay, V. D. (2007). *Metin Bilgisi*. İstanbul: Multilingual Yayınları. Öyküleyici metin, bilgilendirici metin, şiir. Güneş, F. (2007). *Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. Düzyazı, gerçek bir yaşamdan kaynaklanan yazılar, yaşatıcı ya da kurmacasal yazılar, drama ve dramatik türler. Özdemir, E. (2007). *Yazınsal Türler*. Ankara: Bilgi Yayınevi. Betimsel metin, anlatsal metin, açıklayıcı metin, kanıtlayıcı metin, çağrı işlevli metin. Dilidüzgün, Ş. (2008). *Türkçe Öğretiminde Metindilbilimsel Bağlamda Uygulamalı Bir Yaklaşım*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Resmî (biçimsel) yazılar, yaratıcı, kurgusal yazılar, düşünce ve bilgi aktaran yazılar. Yakıcı, A., Yücel, M., Doğan, M. ve Yelok, V. S. (2010). *Yazılı Anlatım*. Ankara: Gazi Kitabevi.

durumlarla ilgili basit duyurulardaki tanıdık isim, sözcükler, çok basit kalıplar, posta kartlarındaki gibi kısa, basit iletiler.

A2: Günlük hayatta geçen sıradan sözcükleri ve ortak uluslararası sözcükleri içeren kısa, basit metinler, günlük dille yazılmış kısa ve basit yazılı metinler, işle ilgili kısa, basit metinler, reklamlar, prospektüsler, broşürler, menüler, referans listeleri, zaman çizelgeleri ve tarifeler gibi basit günlük yazılı materyaller, mektuplar, broşürler ve olayları betimleyen kısa gazete makaleleri, kısa, basit kişisel mektuplar, bildik konularda standart rutin mektup ve faksalar (soruşturmalar, siparişler, teyit mektupları vs.), günlük hayatta karşılaşılan araç gereçlerin üzerindeki, örneğin ankesörlü telefonlardaki, basit talimatlar, sokak, lokanta, tren istasyonları ve işyerleri gibi halka açık yerlerdeki günlük işaret ve duyurular, işyerlerindeki yönlere, talimatlar, tehlike uyarıları, basit bir dille ifade edilen günlük kurallar, örneğin güvenlik kuralları.

B1: İlgi alanıyla ilgili konularda yazılmış açık ve net metinler, mektup, broşür ve kısa resmî belgeler gibi günlük belgeler, bildik konularda yazılmış açık ve net gazete makaleleri, açık ve net yazılmış kanıtlayıcı metinler, mektuplar (kişisel mektupların içinde bulunan olayların, duyguların ve dileklerin tanımlarını, bir mektup arkadaşı ile düzenli yazışacak kadar anlayabilir), bir araç/alet için anlaşılır biçimde yazılmış açık ve net talimatlar, açıkça belirtilen tartışma metinleri (temel sonuçları, sunulan konunun ele alınmasıyla ilgili yaklaşımdaki tartışma çizgisini tanıyabilir).

B2: İlgi alanıyla ilgili yazışmalar, alanı dışındaki uzmanlık makaleleri (alan terimlerinin anlamlarını sözlükten kontrol ederek), çeşitli türde metinler, geniş bir konu yelpazesinde gazete haberleri, makale ve raporlar, yazarların belirli bakış açıları geliştirdiği güncel sorunlar hakkında yazılmış makale ve raporlar, şartlar ve uyarılar hakkındaki ayrıntılar da dâhil olmak üzere alanındaki uzun ve karmaşık talimatlar (zor kısımları tekrar okumak koşuluyla).

C1: Herhangi bir yazışma, uzun ve karmaşık talimatlar, tutumlar ve ima edilen fikirler de dâhil ayrıntılardaki daha ince noktaları tanıyarak sosyal, profesyonel veya akademik yaşamda karşılaşılabilecek uzun ve karmaşık metinler, yeni bir makine yahut yöntem ile ilgili ayrıntılı, uzun ve karmaşık talimatlar.

C2: Soyut, yapısal olarak karmaşık ya da büyük oranda ana dil kullanılan yazınsal ya da günlük metinler dâhil tüm yazılı dil ürünleri, herhangi bir yazışma, tutumlar ve ima edilen fikirler de dâhil ayrıntılardaki daha ince noktaları tanıyarak sosyal, profesyonel veya akademik

yaşamda karşılaşılabilecek uzun ve karmaşık metinler, yeni bir makine yahut yöntem ile ilgili ayrıntılı, uzun ve karmaşık talimatlar.

Metin türlerinin dışındaki bir diğer önemli konu da metinlerin özgünlüğü meselesidir. “Öğrencinin özellikle okuma-anlama, dinleme-anlama becerilerinin gelişmesinde kullanılan dilsel girdiler özgün veya değiştirilmiş (modified), uyarlanmış (adapted) olabilir. Özgün metnin hedef grubun dil yeterlik düzeyine göre değiştirilmesi/uyarlanması sonucunda da ortaya iki tür değiştirilmiş (modified)/uyarlanmış (adapted) metin çıkmaktadır. Bunlardan biri ‘sadeleştirilmiş’ (simplified), diğeri de ‘genişletilmiş’ (elaborated) metindir” (Oh, 2001; Ragan, 2006; Yano vd., 1994; Young, 1999’dan akt. Durmuş, 2013: 1293). Hangi düzeyde özgün hangi düzeyde değiştirilmiş ya da uyarlanmış metin kullanılması gerektiği dil öğreticileri tarafından tartışılmaktadır. Polat’a göre (1990: 75) “amaç öğrenciyi yaşama hazırlamak olduğundan ders kitabı dışında var olmayan kurma metinler yerine özgün metinlerle çalışılması gerekir.”

Kurma metinler dil öğretiminde, ders kitaplarındaki ünitelerin amaçları çerçevesinde genellikle kitabın yazarı ya da yazarları tarafından üretilmiş, çoğu tanışma, alışveriş, telefon konuşmaları gibi konuları içeren diyaloglar ya da düzyazılardır. Özgün metinler ise daha geniş alanlara yayılabilen, belirli biçimler gözetilerek yazılmış metinlerdir (Keskin ve Okur, 2013: 297).

AODÇ’de de metinlerin özgünlüğü meselesine yer verilmiş, metinler özgün ve özel olarak ele alınmıştır (2001: 137):

Özgün metinler: Öğrencinin, öğrendiği dili doğrudan kullanarak deneyimleri sonucu karşılaştığı, basitleştirme ve düzeltme gibi işlemlerden geçmemiş günlük gazete, dergiler ve yayınlarda karşılaşılabilecek özgün metinler; öğrencinin deneyimlerine, ilgilerine ve kişiliğine uygun hâle getirilmek üzere, seçilmiş, derecelendirilmiş ve/veya düzeltilmiş özgün metinler.

Özel metinler: Özel olarak, dil eğitiminde kullanılmak için hazırlanmış olanlar. Örneğin, özgün metinlere benzeyecek şekilde hazırlanmış metinler (özellikle sanatçılar tarafından seslendirilen ve özel olarak dinleme-anlama için hazırlanmış metinler), öğretilecek olan dilbilimsel içeriğin belli bağlamlarda geçen örneklerini vermek üzere hazırlanmış metinler (belirli bir ders ünitesi içinde), sesbilim ve dilbilgisini yorumlayan, alıştırma amaçlı tek tek birbirinden bağımsız cümleler, ders kitabı yönergeleri, açıklamaları vs. test ve sınav açıklamaları, öğretmenin sınıfta kullandığı sınıf dili (açıklamalar, sınıf yönetimi, yönlendirmeler).

Görüldüğü gibi AODÇ’de sadeleştirilmiş veya genişletilmiş metinler de özgün metin kapsamında ele alınmıştır. Ancak sadeleştirme yapılırken de dikkatli olunması gerektiği, dilin

karmaşıklığını gidermek için otantik metinlerin dizimsel düzlemdeki aşırı basitleştirilmesinin, anlamı çıkarmak için gerekli olan dayanak noktalarının fazla yitirilmesine neden olduğu için zorluk derecesini artıracığı söylenmektedir. Bunun dışında metnin belirli öğrenenler veya öğrenen grubu için kullanılıp kullanılmayacağına sınırlanmasında metnin dilsel açıdan karmaşık olup olmadığı, metnin türü, söylem yapısı, somut özellikleri, metnin uzunluğu ve öğrenen/öğrenenler açısından önemi gibi etkenlerin de dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir (AODÇ, 2001: 154).

Tema, bir sanat eserinde işlenen temel düşünce ya da duygu olarak tanımlanabilir (Aktaş ve Gündüz, 2007: 221). Tematik eğitim ise Çeçen ve Çiftçi'ye (2011: 446) göre “öğrencilerin belirli bir tema üzerinde etraflıca çalışmasını öngören bir eğitim modeli olarak ortaya çıkmıştır. Belirlenen temanın derinlemesine çalışılması ve ilgili konuların ayrıntılı bir biçimde araştırılması, bu modelin en belirgin yönü ve yararı olarak ifade edilebilir”. Ana dili eğitiminde kullanıldığı gibi yabancı dil eğitiminde de tercih edilen bu sistemde her bir ünite belirli bir tema etrafında hazırlanmakta, kullanılan metinler, görseller ona göre seçilmektedir. Böylece öğrenciler aynı tema etrafında dönen metinlerle karşılaşmakta, o tema hakkında daha detaylı bilgi sahibi olmakta ve o temaya hizmet eden söz varlığı unsurlarını öğrenebilmektedir.

AODÇ'de de temalara yer verilmiş, “şahsi kimlik, evin çevresi ve evdeki çevre, günlük yaşam, boş zaman, eğlence, gezi, diğer kişilerle olan ilişkiler, sağlık ve vücut bakımı, eğitim, alışveriş, yiyecek ve içecek, hizmetler, mekânlar, dil, hava durumu” (AODÇ, 2001: 51) gibi ana temaların yabancı dil öğretiminde kullanılabileceği söylenmiştir.

Temalar ve alt temaların seçimi ile ilgili ise bir sınırlandırmaya gidilmemiş, bu husus yazara bırakılmıştır. Önemli olan yazarların ilgili olan öğrenenlerin ihtiyaçlarını değerlendirmeleri sonucunda ortaya çıkacak kararlardır. Yukarıda belirtilen temalar çoğunlukla kişisel ve halk alanlarıyla ilintilidir ve de bu ülkenin mesleki ve eğitim hayatına muhtemelen katılmayacak geçici ziyaretçiler için uygundur. Öğrenen ihtiyaçları, istekler, özellikler ve kaynaklar değerlendirilerek temaya karar verilmelidir. Örneğin, meslek odaklı dil öğrenmede mesleki alanlara uygun temalar ya da lise öğrencileri için bilimsel, teknolojik, ekonomik vs. temalar seçilebilir (AODÇ, 2001).

Araştırmanın amacı

Bu çalışmada “Yunus Emre Türkçe Öğretim Seti”nde yer alan metinlerin hangi edebî tür ve temalar üzerinde yoğunlaştığını, hangi seviyede hangi edebî türe ağırlık verildiğini, özgün metin kullanımına hangi seviyede ne ölçüde yer verildiğini ve kitaplarda bulunan metinlerin

Avrupa Ortak Dil Çerçevesi'nde yer verilen metinsel ölçütlere uygunluğunu tespit etmek amaçlanmaktadır.

Yöntem

Bu araştırmada *nitel* araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmaya hizmet edebilecek şekilde *doküman incelemesi* tekniğinden yararlanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e (2011: 187) göre doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Doküman olarak *Yunus Emre Türkçe Öğretim Seti*'nde (2004) yer alan metinler kullanılmıştır. Temel düzey kitaplarında yer alan metinlerin çok kısa olması ve tür özelliklerini tam olarak yansıtmamaları sebebiyle sadece B1, B2 ve C1 ders kitapları araştırma kapsamına alınmıştır.

Öncelikle verileri elde etmek için Yunus Emre Türkçe Öğretim Seti'nde (B1, B2, C1) yer alan ders kitaplarındaki tüm metinler tespit edilmiş ve metin türlerine göre sınıflandırılmıştır. Temalar belirlenirken ise kitapların ünitelendirme sistemi esas alınmıştır. Daha sonra metinlerin özgünlüğünü anlamak için metin sonlarında yer verilen kaynaklara başvurulmuştur. Ancak kaynakçada eksiklik olduğu için mümkün olduğunca metinlerin asıllarına ulaşılmaya çalışılmış ve buna göre özel ve özgün diye gruplandırılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiş, maddeleştirilmiş ve sayısal olarak ifade edilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde incelenen Yunus Emre Türkçe Öğretim Seti'nde (2014) yer alan metinlerden elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

1. Metin Türlerine Yönelik Bulgular

B1 ders kitabında toplam 83 metin bulunmaktadır. Metinlerin türleri, özgünlük durumları ve yer aldıkları sayfalar aşağıda tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1: B1 Ders Kitabında Yer Alan Metinlerin Tür ve Özgünlük Durumları

Metnin Adı	Türü	Özgünlük	Sayfa
Bizim Mahalle	Öykü	Özgün* ²	10
Genç İhtiyarlar	Haber metni	Özgün*	12
Ekonomist Serdar Şenol Değerlendiriyor	Haber metni	Özgün*	13

² *Alıntılama yapılan kaynağın metin sonunda ya da kaynakçada belirtilmediği özgün metinler.

Köpeğe İki Milyon Avro Miras Kaldı	Haber metni	Özgün*	14
Dedikodu	Fıkra (köşe yazısı)	Özgün*	15
İletişim Araçları	Bilimsel metin ³	Özgün*	16
Akşam Haberleri	Haber metni	Özgün*	18
Haberler	Bilimsel metin	Özgün*	19
Ak Sakallı Google Dede	Bilimsel metin	Özgün*	20
Yetenek İş	Sohbet	Özgün*	21
Sosyal Medya	Deneme	Özgün*	22
Tellal	Fıkra (köşe yazısı)	Özgün*	24
Türkü Baba	Biyografi	Özgün*	28
Yalan Dünya	Şarkı	Özgün	29
Etem Çalışkan	Biyografi	Özgün*	30
Etem Çalışkan'la Sohbet	Röportaj	Özgün*	31
Hat Sanatı (Hüsnühat)	Bilimsel metin	Özgün*	32
Yarın Buluşalım	Diyalog	Özel	33
Çalışmak İstiyoruz	Diyalog	Özel	35
Kemal Hoca'nın Notları	Not	Özel	36
İş Görüşmesi	Diyalog	Özel	37
Öz Geçmişim	Öz geçmiş	Özel	38
Bilmece	Diyalog	Özel	39
Yemek Kokusu	Deneme	Özgün	40
Babam ve Oğlum	Film tanıtımı	Özgün*	41
Tercüman-ı Ahvâl	Tanıtım	Özgün*	42
Büyük Heyecan	Öykü	Özel	46
Sevim Üniversiteye Kayıt Yaptırıyor	Öykü	Özel	48
Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrenci Kayıt Sistemi	Duyuru	Özgün*	48
Sevim'in Kazandığı Fakülte	Tanıtım	Özgün*	49

³ Bilimsel metin terimi, bilimsel nitelikli dergilerden alınan popüler, bilimsel özellikteki metinler için kullanılmıştır.

Üniversitemizdeki İmkânlar	Tanıtım	Özgün*	50-51
Karga ile Tilki	Fabl	Özgün*	53
Dil Ne Taşır?	Diyalog	Özel	55-56
Kitap Okumanın Faydaları	Deneme	Özgün*	57
En Değerli Ödülüm	Anı	Özel	58
Kitap Okuyorum, Hem de Çok Hızlı	Makale	Özgün*	59
Türklerde Kitap Ciltleme Sanatı	Bilimsel metin	Özgün*	60
Kıyamet Senaryoları	Deneme	Özgün*	64
Uykudaki Dünyamız: Rüyalar	Deneme	Özgün*	66
Rüya İçinde Rüya	Diyalog	Özel	67
Dertliyim	Diyalog	Özel	68
Film Dünyası	Bilimsel metin	Özgün*	70
Anket	Makale	Özgün*	71
Sinema Daveti	Diyalog	Özel	71
Festivaller	Bilimsel metin	Özgün*	74
Çiçek Festivali	Bilimsel metin	Özgün*	75-76
Türk Toplumunda Rüya	Makale	Özgün*	78
Kültür Elçileri Türkiye’de	Haber metni	Özgün	84
Üsküp Yunus Emre Türk Kültür Merkezi	Tanıtım	Özgün*	85
Kayıt Bürosunda	Diyalog	Özel	86
Bir Ömür	Öykü	Özel	88
Altınkanat Müteahhit	İlan	Özgün*	89
Hangisini Alalım	Diyalog	Özel	90
Garanti Belgesi	Diyalog	Özel	93
Altınkanat Buzdolabı İçin Garanti Belgesi	Resmî yazı	Özgün*	93
Buzdolabı Kullanım Talimatı	Talimat	Özel	94
Bir Gazete Haberi	Haber metni	Özgün*	94
Elektrik Kazalarına Karşı Neler Yapılmalı?	Talimat	Özel	95

Ömrün Garanti Belgesi Var mı?	Deneme	Özgün*	96
Parmaklarıyla Gören Adam	Biyografi	Özgün*	100
Bir Sanatçının Doğuşu	Biyografi	Özgün*	101
Sanat Galerisi	Diyalog	Özel	104
Yağmur Adam	Film tanıtımı	Özgün*	107
Erik Weihenmayer	Biyografi	Özgün*	110
Nasıl Yardım Ederiz	Deneme	Özgün*	111
Aşık Veysel Şatıroğlu	Biyografi	Özgün*	114
Haka Dansı	Makale	Özgün*	120
Mezun Olduğumuz Gün	Hazırlıklı konuşma metni	Özgün*	121
Festivale Gidelim	Duyuru	Özgün*	122
Davet Mektubu	Davetiye	Özel	123
Gül Dalında Bir Dilek	Makale	Özgün*	126
Düğün	Diyalog	Özel	129
Tuzlu Kahve	Deneme	Özgün*	131
Bir Yastıkta Kocamak	Fıkra (köşe yazısı)	Özgün*	132
Tahir ile Zühre	Halk hikâyesi	Özgün*	136
Başyapıt	Film tanıtımı	Özel	139
Seherde Uğradım Ben Bir Güzele	Şiir	Özgün	140
Mânilerimiz	Mâni	Özgün	140
Bir Liderin Doğuşu	Biyografi	Özgün*	141
Çobanlıktan ÖSS Zaferine	Haber metni	Özgün*	143
Ayşe Kulin	Anı	Özgün	146
İdil Biret	Biyografi	Özgün*	148
Türk Sinemasının Unutulmaz İkilişi Münir Özkul-Adile Naşit	Biyografi	Özgün*	150

B2 ders kitabında ise toplam 63 metin bulunmaktadır. Metinlerin türleri, özgünlük durumları ve yer aldıkları sayfalar aşağıda tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2: B2 Ders Kitabında Yer Alan Metinlerin Tür ve Özgünlük Durumları

Metnin Adı	Türü	Özgünlük	Sayfa
Yıllar Sonra	Diyalog	Özel	10-11
Hangisi Doğru?	Öykü	Özgün*	15
Başarılı İnsanların Farklı Yaptığı 12 Şey	Fıkra (köşe yazısı)	Özgün	16-17
İş Yerinde	Diyalog	Özel	18
Kazlardan Alınacak Çok Ders Var	Bilimsel metin	Özgün*	20
Üniversite Öğrencileri Yer Değiştirerek Daha Çok Öğreniyor	Bilimsel metin	Özgün*	22-24
Matilda Türkiye’de	Öykü	Özel	25
Rapor	Bilimsel metin	Özgün*	28
Püf Noktası	Öykü	Özgün*	30
Murat Evren’le Röportaj	Röportaj	Özgün*	34-35
İki Arkadaş	Öykü	Özgün	40-41
Einstein	Anı	Özgün*	43
En Yakın Arkadaşım	Diyalog	Özel	44-45
Aslan ve Fare	Fabl	Özgün*	46
Komşuluk	Deneme	Özgün*	47
Yüzük Nerede?	Diyalog	Özel	48
Kazan Doğurdu	Fıkra	Özgün*	49
İmece	Bilimsel metin	Özgün*	50
Mesele Mühim!	Öykü	Özel	55
Sevgili Anneciğim ve Babacığım	Mektup	Özgün	57
Gebelikle İlgili İnanışlar	Bilimsel metin	Özgün*	59
Kimse Beni Anlamıyor!	Tiyatro	Özgün*	60-62
Gençlik Dönemi	Makale	Özgün*	63
Ekmek Aslanın Ağzında	Diyalog	Özel	64
Dilekçe	Dilekçe	Özel	65
Huzurevinde Kahvaltı	Öykü	Özgün*	69

Yaşlılık	Deneme	Özgün*	70
Türklerde Ad Verme Geleneği	Makale	Özgün	74
Birinin Yemeği, Diğ erinin Zehiridir	Bilimsel metin	Özgün	78-79
Analı Kızlı Ç orbası	Yemek tarifi	Özgün*	81
Ölçüyü Kaç ırılmak	Haber metni	Özgün*	85
Yemek Yapmak Uzmanlık İster	Bilimsel metin	Özgün*	88-91
Misafir Umduğ unu Değ il Bulduğ unu Yer	Fıkra (köşe yazısı)	Özgün*	92
İstanbul'da Yaş ama Sanatı	Deneme	Özgün*	96-97
Memleket İsterim	Ş iir	Özgün	100
Bir Elmanın Yarısı Sen Yarısı Ben	Bilimsel metin	Özel	103
Bakış Aç ısı	Bilimsel metin	Özgün*	104
Sanata Adanmış Bir Ömür	Biyografi	Özgün*	107-108
Sanatçı Kimdir?	Özdeyiş	Özgün	108
40 Yıl 2 Dakika	Anı	Özgün*	109
Duyguların Dili Oya Sanatı	Deneme	Özgün*	110
İlginç Olaylar	Bilimsel metin	Özgün*	114-115
Hava Durumu	Deneme	Özgün*	116
Tornado Nedir?	Makale	Özgün*	118-119
Bunları Biliyor musunuz?	Bilimsel metin	Özgün*	121
Sıra Dışı Baş arılar	Haber metni	Özgün*	122-123
Sırlar Dünyası	Haber metni	Özgün*	126
Ş ans Oyunları	Haber metni	Özgün*	128-129
Takma Kanatlarla Uçmayı Baş ardı	Haber metni	Özgün*	130
Öğ renme Devam Ediyor	Öykü	Özgün*	134
Nasıl Öğ reniyoruz?	Fıkra (köşe yazısı)	Özgün*	135
Neler Yapılmamalı?	Bilimsel metin	Özgün*	139
Nasıl Ders Ç almalıyız?	Deneme	Özgün*	141
Öğ renme Ç eş itleri Testi	Ölç ek	Özgün*	143-144
Onlar Ç alış tılar ve Baş arılı Oldular	Deneme	Özgün*	147-148

Sürdürülebilir Başarı İçin İtibar ve Güven Çok Önemli	Haber metni	Özgün*	150
Türkiye’de Misafirperverlik	Deneme	Özgün*	155
...	Öykü	Özgün*	156
İki Orta Bir Sade	Diyalog	Özel	157
Ticaret Hayatı	Deneme	Özgün*	161
Hangisi Senin İşin?	Haber metni	Özgün*	163
Türk Konukseverliğine Tarihsel Bir Örnek: Köy Odaları	Deneme	Özgün	164
Tanrı Misafiri	Deneme	Özgün*	168

C1 ders kitabında ise toplam 75 metin bulunmaktadır. Metinlerin türleri, özgünlük durumları ve yer aldıkları sayfalar aşağıda tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3: C1 Ders Kitabında Yer Alan Metinlerin Tür ve Özgünlük Durumları

Metnin adı	Türü	Özgünlük	Sayfa
Olimpiyatların Öyküsü	Makale	Özgün	10-12
Olimpiyat Oyunları Nerede Düzenlenir?	Bilimsel metin	Özgün*	16-17
Benim Şehrim	Ölçek	Özgün*	18-19
Kırmızı Giyen Kazanır	Fıkra (köşe yazısı)	Özgün*	19
Türkiye Destan Yazdı	Haber metni	Özgün*	20
2008 Avrupa Futbol Şampiyonası	Haber metni	Özgün*	22
...	Tanım	Özgün*	24-25
Egzersiz Neden Bu Kadar Yararlı?	Fıkra (köşe yazısı)	Özgün	28-29
Geleneksel Bir Türk Sporu: Matrak	Bilimsel metin	Özgün*	32
Elvan Abeylegesse	Biyografi	Özgün*	33
Pekin’den Londra’ya	Makale	Özgün*	36-37
İpek Yolu’ndan Marmaray’a	Makale	Özgün*	40-41
Göçebe	Bilimsel metin	Özgün*	42
Yabancılar Şube Müdürlüğü	Resmî yazı	Özgün*	43-44
Kıtalararası Ulaşımında Kervan Yollarından Hava Yollarına	Bilimsel metin	Özgün*	44-45

Kullanma Kılavuzu	Talimat	Özgün*	47-48
Yıkacak Giysilerin Hazırlanması	Talimat	Özgün*	48-49
Antakya	Deneme	Özgün*	50
Geçmişten Günümüze Tıp	Bilimsel metin	Özgün*	51
Tarihten Hazır Cevaplar	Anı	Özgün*	55-56
Sözler Hakkında Ne Düşünüyorsunuz?	Özdeyiş	Özgün	56-57
...	Özdeyiş	Özgün	58
Dilin Önemi	Deneme	Özgün	58
Lambada Titreyen Alev Üşüyor	Röportaj	Özgün	60-62
Hayata Yön Veren Sözler	Özdeyiş	Özgün	63
Tatlı Dil	Deneme	Özgün	65
Sevi Şiiri	Şiir	Özgün	66
Gönül İnsanı Yunus Emre	Biyografi	Özgün	68
Kelimelerin Gizli Dili	Fıkra (köşe yazısı)	Özgün*	69
Hayvanlar Âlemi	Bilimsel metin	Özgün*	72-73
İnci Kefali	Bilimsel metin	Özgün*	76-77
Van Kedisi Kelaynak	Bilimsel metin	Özgün*	78
Oksijen Makineleri	Bilimsel metin	Özgün*	79-80
Kardelen Çiçeğinin Hikâyesi	Halk hikâyesi	Özgün*	82
Meyveler ve İnsanlar	Deneme	Özgün*	83
Tutsaklık mı Koruma mı?	Deneme	Özgün	84
Ağacın Dalı	Deneme	Özgün*	86
Aptal Puma Sendromu	Deneme	Özgün*	87-88
Şerbet	Bilimsel metin	Özgün*	88
Yeryüzünün Süzgeçleri	Deneme	Özgün*	89
Yazı Nasıl Ortaya Çıktı?	Bilimsel metin	Özgün*	94
Orhon Yazıtları	Makale	Özgün*	96
“Maya” Deyince Akla O Gelir!	Bilimsel metin	Özgün*	99
Boğaziçi Köprüsü	Bilimsel metin	Özgün*	101-102

Büyük Üstadlar	Biyografi	Özgün*	105-106
Kadeş Antlaşması	Bilimsel metin	Özgün*	108
Rosetta Taşı	Bilimsel metin	Özgün*	109
Sempozyum ve Bildiri	Bilimsel metin	Özgün*	112-113
Dünya Dili Türkçe	Afiş	Özgün	116
Yabancılara Türkçe Öğretiminde Yunus Emre Enstitüsü Modeli	Makale	Özgün	117-118
Sempozyuma Davet	Davetiye	Özgün	118
Bir Sempozyum Yap...	Fıkra (köşe yazısı)	Özgün	119
Türk-Boşnak Halk Kültürünün Ortak Unsurları	Makale	Özgün	120-121
Kültürel İlişkiler	Haber metni	Özgün*	124
Hulusi Behçet	Biyografi	Özgün*	125
Sıra Sıra Boncuklardan Mini Mini Bilgisayarlara	Bilimsel metin	Özgün	128-129
Hoca'nın Hesabı	Fıkra	Özgün*	132
Deli mi Akıllı mı?	Fıkra	Özgün*	133
Sayılar Yalan Söylemez	Fıkra	Özgün*	133
Arabanın Hangi Lastiği Patladı	Öykü	Özgün*	134
Uçak Yolculuğu	Fıkra	Özgün*	134
Türkiye'nin Nüfusu Açıklandı	Bilimsel metin	Özgün*	136-137
Dünya Nüfusu Azalacak	Haber metni	Özgün*	140
Kültürümüzde Sayılar	Makale	Özgün	141-143
Bu Sayılar Uçaklarda Niçin Yok?	Haber metni	Özgün	146
Batıl İnançlar	Deneme	Özgün*	147
Deyimler, Kalıp Sözler	Deneme	Özgün*	147-148
Hakk'ın Kandilinde Gizli Sır İdim	Şiir	Özgün	148
Hiçliğin Keşfi	Deneme	Özgün*	149
Cahit Arf	Biyografi	Özgün	152-153
Cahit Arf, Bir Efsanenin Ardından	Anı	Özgün	154-155
El Yazısı Analizi	Bilimsel metin	Özgün	158-159

Yüz Hatları ile Karakter Okumak	Bilimsel metin	Özgün	161
Kıyafetnameler	Deneme	Özgün*	164
Vermeyince Mabut Neylesin Mahmut	Öykü	Özgün*	165

Kitaplarda yer alan bu metinleri türlerine göre grupladığımızda genel tabloyu daha net görmek mümkün olmaktadır. Söz konusu metinler şu şekilde sınıflandırılabilir:

Tablo 4: Metinlerin Tür Özelliklerine İlişkin Bulgular

Metin Türü	B1	B2	C1	TOPLAM
Kurgusal Türler				
Anı	2	2	2	6
Biyografi	9	1	5	15
Diyalog	13	6	-	19
Fabl	1	1	-	2
Fıkra	-	1	4	5
Halk Hikâyesi	1	-	1	2
Mani	1	-	-	1
Öykü	4	8	2	14
Öz geçmiş	1	-	-	1
Şarkı	1	-	-	1
Şiir	1	1	2	4
Tiyatro	-	1	-	1
TOPLAM	34	21	16	71
Bilgi Veren Türler				
Afiş	-	-	1	1
Bilimsel metin	8	12	20	40
Davetiye	1	-	1	2
Deneme	8	11	12	31
Dilekçe	-	1	-	1
Duyuru	2	-	-	2
Fıkra	3	3	4	10
Film tanıtımı	3	-	2	5
Haber metni	7	7	3	17
Hazırlıklı konuşma metni	1	-	-	1
İlan	1	-	-	1
Makale	5	3	7	15
Mektup	-	1	-	1
Not	1	-	-	1
Ölçek	-	1	1	2
Özdeyiş	-	1	3	4
Sohbet	1	-	-	1
Resmî yazı	1	-	1	2
Röportaj	1	1	1	3
Talimat	2	-	2	4
Tanım	-	-	1	1
Tanıtım	4	-	-	4
Yemek tarifi	-	1	-	1
TOPLAM	49	42	59	150

Tablo incelendiğinde kitaplarda anı, biyografi, deneme, diyalog, fabl, fıkra, halk hikâyesi, mani, öykü, öz geçmiş, şarkı, şiir, tiyatro, afiş, bilimsel metin, davetiye, dilekçe, duyuru, fıkra (köşe yazısı), film tanıtımı, haber metni, hazırlıklı konuşma metni, ilan, makale, mektup, not, ölçek, özdeyiş, sohbet, resmî yazı, röportaj, talimat, tanım, tanıtım, yemek tarifi olmak üzere toplam 35 farklı türe yer verildiği görülmektedir. Bunların 12'sini kurgusal türler oluştururken, 23'ünü ise bilgi veren türler teşkil etmektedir.

Genele bakıldığında en çok kullanılan türler bilimsel metin (40), deneme (31), diyalog (19), haber metni (17), biyografi (15) ve makaledir (15). Kurgusal türlerde en sık kullanılan diyalogken, bilgi veren türlerde bilimsel metindir.

B1 düzeyinde en yüksek oranda kullanılan metin türü diyalogdur (13). Bunu biyografi (9), deneme (8), bilimsel metin (8), haber metni (7), makale (5), öykü (4), tanıtım (4), fıkra (köşe yazısı) (3), film tanıtımı (3), duyuru (2), anı (2), talimat (2), davetiye (1), fabl (1), halk hikâyesi (1), mani (1), öz geçmiş (1), şarkı (1), şiir (1), hazırlıklı konuşma metni (1), ilan (1), not (1), sohbet (1), resmî yazı (1) ve röportaj (1) izlemektedir.

B2 düzeyinde en yüksek oranda kullanılan metin türü ise bilimsel metindir (12). Bunu deneme (11), öykü (8), haber metni (7), diyalog (6), makale (3), fıkra (köşe yazısı) (3), anı (2), biyografi (1), fabl (1), fıkra (1), şiir (1), tiyatro (1), dilekçe (1), mektup (1), ölçek (1), özdeyiş (1), röportaj (1) ve yemek tarifi (1) izlemektedir.

C1 düzeyinde de en yüksek oranda kullanılan metin türü bilimsel metindir (20). Bunu deneme (12), makale (7), biyografi (5), fıkra (köşe yazısı) (4), fıkra (4), özdeyiş (3), haber metni (3), talimat (2), film tanıtımı (2), şiir (2), öykü (2), anı (2), halk hikâyesi (1), afiş (1), davetiye (1), ölçek (1), resmî yazı (1), röportaj (1) ve tanım (1) izlemektedir.

B2 düzeyinde de C1 düzeyinde de en çok kullanılan tür bilimsel metindir. Bu AODÇ ölçütleriyle de uyumluluk göstermektedir.

Her üç düzeyde de metin türü çeşitliliği oldukça fazladır. Ancak bazı türlere her kitapta ağırlık verilirken bazılarında sadece 1 kez yer verilmiştir. Mesela B1 düzeyinde tanıtıma 4 kez yer verilirken mani, öz geçmiş, şarkı, hazırlıklı konuşma metni, ilan, not ve sohbeta 1 kez yer verilmiş, diğer düzeylerde yer verilmemiştir. Tiyatro, dilekçe, mektup ve yemek tarifi sadece B2 düzeyinde; afiş ve tanım ise sadece C1 düzeyinde kullanılmıştır.

AODÇ'de B1 düzeyinde kullanılabileceği söylenen mektup, broşür ve tartışma metinlerine, B2 düzeyinde kullanılabileceği söylenen rapor ve talimatlara Yunus Emre Türkçe Öğretim Seti'ndeki ders kitaplarında rastlanmamıştır. Ancak her üç düzey için de AODÇ'de öngörülen metin türlerinden daha fazlasına yer verilmiştir.

2. Temaya Yönelik Bulgular

Ders kitabında üniteler, her ünite için belirli bir tema seçilerek hazırlanmıştır. Bütün seviyeler için ders kitaplarında 8 ünite yer almaktadır. Bu ünitelerin başlıkları ve yer verdikleri ana temalar şu şekildedir:

Tablo 5: Ders Kitabındaki Ünite Başlıkları ve Ana Temalar

	B1		B2		C1	
	Ünite adı	Ünitenin teması	Ünite adı	Ünitenin teması	Ünite adı	Ünitenin teması
1. Ünite	Haberin Var mı?	İletişim	Mesleğimde İlerliyorum	Başarı	Spor	Spor
2. Ünite	Yorumlar ve Görüşler	Başarı	Değerlerimiz	İnsan ilişkileri	Değişen Dünya	Zaman ve mekân
3. Ünite	Eğitim	Eğitim	Bir Ömür Böyle Geçti	İnsan hayatı	Kelimelerin Büyülü Dünyası	Dil
4. Ünite	Kurgu	Zaman ve mekân	Mutfakta Kim Var?	Yiyecek ve içecek	Canlılar Âlemi	Doğa
5. Ünite	Gelin Tanış Olalım	Bilgi	Tercihiniz Nedir?	Sanat	Tarihe Yolculuk	Tarih
6. Ünite	Engelleri Kaldıralım	Başarı	Neler Oluyor Hayatta?	Doğa	Bilimin Gözüyle	Bilim
7. Ünite	Kutlama	Milli kültür	Öğrendim, Çalıştım, Başardım	Eğitim	Sayılarla Hayat	Sayılar
8. Ünite	Ömür Dedğin	Aşk ve başarı	Misafir Sever misiniz?	İnsan ilişkileri (Misafirperverlik)	Kişiler, Kişilikler	Kişilik

Veriler incelendiğinde kitaplarda en sık kullanılan temanın başarı (4) olduğu görülmektedir. Bunu eğitim (2), insan ilişkileri (2), zaman ve mekân (2) izlemektedir. Aynı olan birkaç tema kullanılmasına rağmen genel olarak kitaplarda tema açısından çeşitliliğe gidilmiştir. Aynı olanlarda da alt temalar açısından farklılığa gidilmiş ve birbirinin tekrarı üniteler olmasının önüne geçilmiştir. Burada dikkat çeken bir diğer husus ise B1 ve B2’de daha fazla günlük hayata yönelik temalara yer verilirken, C1’de artık akademik ve daha özel konulara yönelik tema seçimine gidilmiş olmasıdır.

AODÇ’de yer verilen temalardan ise eğitim, insan ilişkileri, dil, mekân, yiyecek ve içecek kullanılmıştır. Tema seçimi yazarlara bırakıldığı için diğer temalar kitap yazarları tarafından seçilmiştir.

3. Metinlerin Özgünlük Durumuna Yönelik Bulgular

Bu bölümde, ders kitabında yer alan metinlerin özgünlük durumlarına yer verilmiştir. Elde edilen bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 6: Metinlerin Özgünlük Durumları

	B1	B2	C1	TOPLAM
Özgün metin	60	53	75	188
Özel metin	23	10	0	33
TOPLAM	83	63	75	221

Bu tablo Avrupa Ortak Dil Çerçevesi kriterlerine göre hazırlanmıştır. AODÇ ölçütlerine göre hiçbir düzeltme yapılmayan metinler de basitleştirilmiş, kısaltılmış, düzenlenmiş, derecelendirilmiş vb. metinler de özgün metin kapsamındadır. Bu yüzden kitapta kaynağı verilen tüm metinler özgün metin olarak değerlendirmeye alınmış, kitap için öğrencilerin seviyelerine göre özel olarak hazırlanmış, özgün metinlere benzer metinler özel metin olarak değerlendirilmiştir. Ancak buradaki önemli nokta kitaptaki bazı metinlerin özgün olmasına, kitap için hazırlanan özel bir metin olmamasına rağmen ne kitap sonunda ne de metin sonunda metnin kaynağının gösterilmemiş olmasıdır. Bu yüzden metinlerin asıllarına ulaşmaya çalışılmış, asılları bulunamayan ve ünitelerin amaçları çerçevesinde kitabın yazarı ya da yazarları tarafından üretildiği düşünülen çoğu tanışma, alışveriş, telefon konuşmaları gibi konuları içeren diyaloglar ya da düzyazı biçimindeki metinler özel metin olarak değerlendirilmiştir. Fakat kitapta yer verilen metinlerin kaynaklarının belirtilmesinde sorunlar olduğu için bu oranların ne kadar sağlıklı olduğu belirsizdir.

Tabloda görüldüğü üzere özgün metinlerin kullanımı (188) özel metinlere (33) oranla oldukça yüksektir. Seviye arttıkça kitaplardaki özgün metin kullanımı da artmaktadır. Ek olarak seviye arttıkça basitleştirme, kısaltma, düzenleme gibi yollara gitme gereği de duyulmamakta, öğrencilerin direkt otantik metinlerle karşılaşması sağlanmaktadır. Buna karşın C1 altındaki seviyelerde hiçbir düzenleme yapılmamış özgün metin yok denecek kadar azdır. Metinlerin asıllarıyla düzenlenmiş şekilleri karşılaştırıldığında paragraflar arası kopukluk, anlam kopukluğu, cümlelerde bozukluk gibi olası sorunlara pek fazla rastlanmamıştır.

Özel metinlere bakıldığında ise sadece diyalog, öz geçmiş gibi birkaç türün tercih edildiği görülmektedir. Bunlar da özel olarak öğrenciye bazı dil bilgisi konularını ya da özel dilsel yapıları öğretmek için hazırlanmış metinlerdir. Ancak yapay olarak hazırlanmış olmalarına rağmen, bu metinlerde de iletişimsel olarak eksiklik göze çarpmamaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonucunda, incelenen kitapların tür çeşitliliği ve metin sayısı açısından zengin olduğu görülmektedir. Kitaplarda 12'si kurgusal 23'ü bilgi veren olmak üzere toplam 35 metin türü bulunmaktadır ve AODÇ'de seviyelere göre önerilen metin türleri dışında da birçok farklı türe yer verilmiştir. Öğrencilerin farklı türlerle karşılaşabilmesi açısından bu olumlu bir durumdur; fakat "Türkçe ders kitaplarına metin seçilirken tür çeşitliliği kadar türe ilişkin metin

sayısı da önemlidir. Öğrencilerin çok türde eser okumasının yararı yadsınmaz. Ancak bir türün özelliklerini tanıyabilmesi için de öğrencilerin, o türden belli sayıda metin okuması gerekir” (Özbay ve Çeçen, 2012: 75). Bu nedenle öğrencilerin her kitapta benzer metin türleriyle karşılaşması yerine, her metin türüne benzer oranda yer verilmesi gerekmektedir. Rapor, gezi yazısı, masal, broşür, eleştiri yazısı gibi türlerin de ihmal edilmemesi, şiir, şarkı gibi ezberlemesi kolay lirik türlere daha çok yer verilmesi yabancı dil öğrencilerinin yararına olacaktır.

Ders kitabı için seçilen temalara bakıldığında 19 farklı temaya yer verildiği görülmektedir. Tekrarlayan temaların alt temaları farklı olduğu için benzerlik çok fazla olmasa da öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygun başka temalar seçilmesi daha yararlı olabilir. Hangi ünitelerin ve metinlerin öğrencilerin daha çok ilgisini çektiğini tespit etmek amacıyla öğrencilerin okumaktan hoşlandığı temalar ve türler üzerine de farklı çalışmalar yapılabilir.

Metinlerin özgünlük durumları incelendiğinde ise daha çok özgün metinlere yer verildiği, düzey yükseldikçe özgün metin sayısının arttığı görülmektedir. Öğrencinin gündelik yaşamda görmeyeceği özel metinler yerine özgün metinlerle daha çok karşılaşması olumlu bir durumdur; ancak kitaplardaki özgün metinlerin birçoğu basitleştirilmiş, sadeleştirilmiş ya da değiştirilmiştir. Belli bir seviyeye kadar anlam kopukluklarının olmaması, anlamı çıkarmayı sağlayacak dayanak noktalarının kaybolmaması adına sadeleştirmeler dikkatli yapılmalı ve aşırı sadeleştirmeden kaçınılmalıdır. Düzey yükseldikçe ise artık öğrencinin direkt olarak üzerinde oynanmamış özgün metinlerle karşılaşması sağlanmalıdır.

Kaynaklar

- AKBAYIR, S. (2004). *Metin Bilgisi*. Samsun: Deniz Kültür Yayınları.
- AKTAŞ, Ş. ve GÜNDÜZ, O. (2007). *Yazılı ve Sözlü Anlatım – Kompozisyon Sanatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- BARIN, E., ÇOBANOĞLU, Ş., BALCI, M. ve ÖZDEMİR, C. (2014). *Yunus Emre Türkçe Öğretim Seti B1 Ders Kitabı*. Ankara.
- BARIN, E., ÇOBANOĞLU, Ş., BALCI, M. ve ÖZDEMİR, C. (2014). *Yunus Emre Türkçe Öğretim Seti B2 Ders Kitabı*. Ankara.
- BARIN, E., ÇOBANOĞLU, Ş., BALCI, M. ve ÖZDEMİR, C. (2014). *Yunus Emre Türkçe Öğretim Seti C1 Ders Kitabı*. Ankara.
- ÇEÇEN, M. A. ve ÇİFTÇİ, Ö. (2011). Türkçe Derslerinde Tematik Eğitim ve Metin-Tema-Alt Tema İlişkisi Üzerine Bir Araştırma. *Türkçenin Eğitimi-Öğretiminde Kuramsal ve Uygulamalı Araştırmalar* içinde (s. 445-457). (Ed. G. L. Uzun ve Ü. Bozkurt). Essen: Die Blaue Eule.
- DİLİDÜZGÜN, Ş. (2008). *Türkçe Öğretiminde Metindilbilimsel Bağlamda Uygulamalı Bir Yaklaşım*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- DURMUŞ, M. (2013). İkinci/Yabancı Dil Öğretiminde Özgün ve Değiştirilmiş Dilsel Girdi Üzerine. *Turkish Studies*, 8(1), 1291-1306.
- ESEN, Y. (2003). Okul Bilgisi ve Ders Kitapları. *Ders Kitaplarında İnsan Hakları: İnsan Haklarına Duyarlı Ders Kitapları İçin*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- GÜNAY, V. D. (2007). *Metin Bilgisi*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- GÜNEŞ, F. (2007). *Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- KESKİN, F ve OKUR, A. (2013). Okuma Eğitimi. *Yabancılar Türkçe Öğretimi El Kitabı* içinde (s. 293-308). (Ed. M. Durmuş, A. Okur). Ankara: Grafiker Yayınları.
- MEB (2001). *Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni: Öğrenme – Öğretme – Değerlendirme*.
- ÖZDEMİR, E. (2007). *Yazınsal Türler*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- ÖZMEN, R. G. (2001). Okuma Becerisi. *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu - Türkçe 1-8*. (hızl. A. Ataman ve diğerleri). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- POLAT, T. (1990). Kültürlerarası Bildirişimde Etkin Bir Süreç: Yabancı Dilde Okuma-Anlama. *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi*, VII, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi, 69-90.
- ŞAHİN, T. Y. ve YILDIRIM, S. (1999). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- TOPRAK, T. (1993). *İlkokul Ders Kitaplarının Öğretim Programlarına Uygunluğunun Değerlendirilmesi (Adana İlinde Bir Araştırma)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- YAKICI, A., YÜCEL, M., DOĞAN, M. ve YELOK, V. S. (2010). *Yazılı Anlatım*. Ankara: Gazi Kitabevi.